

технологии цельнолитого протезирования». Преподавание дисциплины проводится на английском языке и предусматривает лекции, семинарские занятия, самостоятельную работу студентов и завершается зачётом.

Знания и умения, которые приобретают англоязычные иностранные студенты при изучении дисциплины «Современные технологии цельнолитого протезирования», которая направлена на детальное изучение технологических аспектов изготовления ортопедических конструкций, является необходимой составляющей формирования профессиональных компетенций врача-стоматолога.

Ключевые слова: выборочная дисциплина, иностранные студенты, ортопедическая стоматология, зачётный кредит.

METHOD OF TEACHING A SELECTIVE DISCIPLINE IN THE PROSTHETIC DENTISTRY DEPARTMENT

Hasiuk P., Demkovych A., Rosolovska S., Vorobec A., Radchuk V., Bedeniuk O.

Abstract. Article presents the specifics of the introduction of a new model of the organization of the educational process – European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) into the educational process. The principal difference between such a design systems of the discipline «Modern technologies of solid-cast prosthetics» was structuring it's into sections and the introduction of credit scorings as a unit for measuring student's educational load.

Among the disciplines studying at the Department of Prosthetic Dentistry in I. Horbachevsky Ternopil State Medical University, the new curriculum provides study of selective discipline «Modern technologies of solid-cast prosthetics» for the 4th year of English-speaking students. Teaching of discipline is conducted in English and provides lectures, seminars, individual work of students and ends with credit scorings.

Knowledge and skills acquired by English-speaking foreign students in the study of the discipline «Modern technologies of solid-cast prosthetics», which aims at a detailed study of the technological aspects of the manufacture of prosthetic constructions, is a necessary component of the professional competence of a dentist.

Assimilation of each subject of the credit is controlled by practical classes, where the student is awarded grades on the 4-point (traditional) scale, which are converted into rating scale scores, which encourages students to study systematically during the education year. The evaluation of theoretical knowledge and practical skills, determined by the ultimate goals of studying the program, is accomplished by adding to the sum of the points of the current score of achievement for the execution of individual tasks, and the form of final control is the score.

The absence of specialized English-language literature, which corresponds to the contents of the curriculum of selective discipline «Modern technologies of solid-cast prosthetics» for the fourth year foreign students of the Dentistry Faculty, prompted the authors to publish a textbook on a selective course «Aesthetic aspects of prosthetic design».

The development of orthopedic dentistry is aimed at improving methods of treatment to improve the effectiveness of providing dental care. Therefore, the knowledge and skills acquired by English-speaking foreign students in studying the discipline «Modern technologies of solid-cast prosthetics» and is a necessary component of the formation of professional competencies of a modern doctor-dentist.

Key words: selective discipline, foreign students, prosthetic dentistry, credit score.

Стаття надійшла 17.05.2018 року

DOI 10.29254/2077-4214-2018-2-144-263-266

УДК 378.147+614.253.1

Дельва Ю. В., Дрогомерецька О. І., Курилів Г. М., Штефюк О. В.

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ЦИКЛУ РЕВМАТОЛОГІЇ В СУБОРДИНАТУРІ

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» (м. Івано-Франківськ)

kuryliv@ukr.net

Ревматологія являється одним із найважливіших розділів внутрішньої медицини, включає до 85 різних нозологічних форм. Вона є обов'язковою складовою підготовки субординатура, зважаючи на те, що кожна четверта людина впродовж життя звертається до ревматолога через наявність захворювання ревматологічної патології.

Завданням циклу ревматології на останньому курсі є поглиблення теоретичних та практичних знань щодо ревматологічних патологій із позицій доказової медицини, набуття студентами практичних навичок із діагностики, терапії та профілактики найпоширеніших профільних захворювань, формування у студентів основ клінічного мислення. У світі академічної медицини це досягається через різні прийоми навчання: активну участь у клінічних обходах, розборах, практичну роботу з хворими, на теоретичних семінарах та конференціях, опрацювання рекомендованої літератури, пошукову та аналітичну роботу в інтернеті, розв'язання тестових завдань та ситуа-

ційних задач [1]. При цьому навчальний процес має носити творчий та пізнавальний характер, сприяти активізації розумової та творчої діяльності студентів, виховувати інтерес до майбутньої професії.

Навчальною базою для занять на циклі ревматології в ІФНМУ є обласне ревматологічне відділення на 50 ліжок, у якому за рік лікування проходить до 1200 хворих. У перший день циклу необхідно донести до студентів загальну інформацію про спеціальність, її актуальність, характер та проблематику, місце ревматології серед інших розділів внутрішньої медицини, розповісти про основу, структуру та проблематику спеціальності, ефективність лікувально-профілактичних заходів, складнощі в роботі ревматолога, охарактеризувати природу та сутність, особливості діагностики та лікування ревматологічних хворіб, тощо. Студенти ознайомлюються із клінічною базою, режимом та регламентом функціонування відділення, документацією, роботою персоналу. У цей же день субординатури під керівництвом викла-

дача починають працювати із хворими, які лікуються у відділенні (збирають скарги, анамнез, проводять фізикальне обстеження, обмірковують та формулюють попередній діагноз, складають план додаткових діагностичних заходів та програму лікування). Іншою формою практичної навчальної роботи студентів є участь в оглядах хворих та консультаціях, які виконує професор або доцент. При цьому доцільно в першу чергу залучати хворих, які напередодні поступили в стаціонар та важкохворих (через необхідність виконання термінових призначень, проведення невідкладних діагностичних та лікувальних процедур), а також спільно зі студентами проводити огляд та розбір «типових, класичних» хворих на поширені ревматологічні патології, формуючи у студентів практичні прийоми і навички ведення подібних хворих. Індивідуальна робота викладача із субординатором полягає у контролі над рівнем професійної компетенції та знань студента, оцінці його вміння працювати з хворими, інтерпретувати результати лабораторних та інших додаткових методів дослідження, практично виконувати необхідні призначення та маніпуляції, його знань медичної документації [1].

Важко переоцінити роль клінічного обходу для підготовки майбутнього лікаря, його навчання основ роботи з хворим. Щоденні обходи викладача разом зі студентами супроводжуються розбором хворих із подальшим обґрунтуванням клінічного діагнозу та програми їхнього лікування. У ході розбору хворих необхідно донести до розуміння студентами, що для розпізнавання патології, обґрунтування та формулювання діагнозу, призначення обстеження та лікування потрібні не тільки відповідні знання, але також вміння творчо підійти до цього в кожному окремому випадку. Викладач повинен продумувати студентам свій рівень клінічного мислення, власне вміння встановлювати психологічний контакт із хворим, використовувати прийоми деонтології. Кожен обхід доцільно завершувати обговоренням, розбором оглянутих хворих, оцінкою алгоритму та результатів їх обстеження, інтерпретацією діагнозу в його різноманітних аспектах, осмисленням тактики лікування (лікувати не хворобу, а хворого) та прогнозу подальшого розвитку хвороби.

У ревматологічній клінічній практиці надзвичайно важливим є використання психотерапевтичного підходу, що передбачає врахування індивідуальних рис пацієнта, особливості його психології, вибір тональності спілкування із оточуючими, встановлення позитивного емотивного контакту. Психотерапія покликана впливати на психіку хворого, а через неї і на весь організм із метою усунення хворобливого стану та змін відношення до себе і до оточуючого середовища. Велика поширеність невротичних реакцій та нашарувань серед хворих не лише як своєрідних ускладнень на соматичну патологію, але і як захворювань, для яких психогенні та емоціогенні фактори є провідними в комплексі етіологічних факторів, обґрунтовують важливість цього підходу в ревматологічній практиці. Особливо актуальним питання психотерапії стає у зв'язку із врахуванням болі, як надзвичайно важливого феномена при більшості ревматологічних захворювань, оцінці його складної нейродинаміки та тих нейрофізіологічних та психофізіологічних явищ, що лежать в основі багатьох ліку-

вальних методик. Для психотерапії і до наших днів зберігають своє значення чудові слова російського терапевта М.Я. Мудрова: «Знаючи взаємний одного на друге вплив душі та тіла, необхідним вважаю зазначити, що є і душевні ліки, які лікують тіло. Вони черпаються з науки мудрості, цим мистецтвом засмученого розвеселиш, злого зробиш добрішим, нетерплячого заспокоїш, боязливого зробиш храбрішим, мовчун – відвертим, ризикованого – розсудливим. Цим мистецтвом надається та твердість духу, яка перемагає тілесні болі, нудьгу, неспокій».

У процесі навчання субординаторів на циклі проводяться також тематичні розбори, субординатори почергово готують реферати (в якості інформаційного ресурсу використовується інтернет, монографії, журнальні статті, підручники, посібники, довідники, тощо), таким чином підвищують рівень своїх знань про етіологію, патогенез, класифікацію, клініку, діагностику, принципи немедикаментозного лікування та фармакотерапії основних, поширених ревматологічних хворіб. Щоденно перевіряються вихідний та кінцевий рівні знань студентів, для чого проводять тестовий контроль. Підсумки тестового контролю обговорюються із аналізом допущених помилок та роз'ясненням правильних положень, при цьому необхідно відходити від формалістики вивчення сухих алгоритмів, а більше уваги приділяти питанням фундаментальних основ симптоматики, діагностики, патогенетично обґрунтованому лікуванню та профілактиці захворювань.

Слід врахувати, що в ревматології існує чимало тем, які безсумнівно заслуговують вивчення, незважаючи на те, що в початковому плані їх немає (фіброміалгії, диспластичні остеохондропатії, аутоімунні кризи, тощо). Найбільш мотивовані студенти опрацьовують навчальну програму в розширеному форматі, приділяють особливу увагу новим матеріалам і публікаціям, оскільки світ медичної науки динамічно змінюється [2]. При цьому вони використовують прийоми навчально-дослідницької роботи, науково-орієнтованого навчання, і, таким чином, вчать самостійно набувати нові знання, використовуючи при цьому навички науково-аналітичного підходу [3].

Одним із ключових факторів підвищення якості підготовки медичних кадрів, здатних до самостійної практичної діяльності, являється використання інноваційних методів викладання в педагогічній діяльності [4,5]. Знання, професійні вміння та навички, які отримані в процесі інтерактивного заняття засвоюються набагато міцніше та глибше, стійко закріплюються та легко застосовуються в подальшій професійній діяльності [4]. У наш час у методиці навчання значна увага надається використанню в навчальному процесі сучасних мультимедійних технологій, насамперед, мультимедійних презентацій, які себе зарекомендували в якості високоєфективної, наглядної, сучасної, легкодоступної для сприйняття форми подачі навчального, зокрема, лекційного, матеріалу [6,7]. Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, рентгензнімки, записи обстежень, рецепти, малюнки, звукове оформлення, дикторський супровід, відеофрагменти, а також анімацію, трьохвимірну графіку, тощо. Основною відмінністю презентацій від інших прийомів надання інформації є насиченість змістом

та інтерактивність – здатність певним чином змінюватись та активізувати студентську аудиторію; створювати ефект унаочнення. Презентації дозволяють студентам повніше та різноманітніше засвоювати навчальний матеріал, отже, оптимізувати навчання і створюють величезні можливості для індивідуальної творчості в підборі інформації, редагуванні матеріалу у відповідності із метою, завданнями кожного заняття у конкретній групі студентів. При виборі ілюстративного матеріалу, створеного в форматі PPT, перевагу слід надавати асоціативним картинкам, на яких відображаються основні питання теми, підкреслюються проблемні моменти, закладаються питання для обговорення та дискусії. Ілюстративний матеріал має бути конкретним, логічно і раціонально кореспондуватися із текстовими складовими слайдів. Мультимедійні презентації покликані формувати медіакультуру майбутнього лікаря-професіонала, навчити субординатора самостійно мислити, опрацювати навчальний матеріал, а це в подальшому стимулюватиме його до власного професійного вдосконалення впродовж всього життя, а також розвиватиме інтелектуальні можливості, оскільки в

теперішній час надзвичайно цінним є не тільки засвоєння знань та практичних навичок, але і також вміння набувати їх із допомогою різноманітних телекомунікативних технологій. Інтерактивність забезпечує контакт, діалог та зворотній зв'язок із аудиторією. Викладач має можливість забезпечувати можливість виконання усіх ланок дидактичного циклу в межах одного сеансу роботи із інформативною технікою.

Активні методи навчання, які широко практикуються в процесі навчання, стимулюють інтелектуальну, розумову та пізнавальну діяльність студентів, заохочують їх до самостійного прийняття рішень у складних клінічних випадках, сприяють формуванню творчого ставлення до роботи. розширюють та поглиблюють знання, одночасно розвивають практичні навички та вміння [2].

Наприкінці циклу студенти складають модульний контроль. По завершенні циклу субординаторів важливо зорієнтувати їх на потребу в набутті нових професійних знань у ревматології та в медицині в цілому, розвиток у них клінічного мислення та творчого підходу, на їх готовність до самостійної практичної роботи, зокрема, в екстрених ситуаціях.

Література

1. Dosmahambetova RS, Kalieva ShS, Kamalova HS. Pedagogicheskij process v medicinskom obrasovanii. Karahanda, 2012. 174 s. [in Russian].
2. Kurjanov MA, Polovcev VS. Aktivnye metody obuchenija. Tambov: TGTU; 2011. 80 s. [in Russian].
3. Kamalova HS, Asalieva MA, Axmetova NSh. Nauchno-orientirovanoe obuchenie v medicinskom obrasovanii. Megdunarodnyj gurnal prikladnyh i fundamentalnyh issledovanij. 2015;10-12:1866-9. [in Russian].
4. Artjuhina AI, Chumakov VI. Interaktivnye metody obuchenija v medicinskom vuze. Volgograd: VolgGMU; 2012. 134 s. [in Russian].
5. Mandrikov VB, Krajushkin AI, Efimova EU. Ispol'sovanie innovacionnyh tehnologij prepodavania v medicinskom vuse. Megdunarodnyj gurnal experimental'nogo obrasovanija. 2013;4(1):140-2. [in Russian].
6. Rue D. Isskustvo presentacii. Moskva; 2006. 384 s. [in Russian].
7. Semenova EV, Semenov VI, Semenova NI. Mediakultura proffesionalla: sushchnost, vysovy, vosmognosti. Sovremennye promlemy nauki i obrasovanija. 2013;5:43-9. [in Russian].

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ЦИКЛУ РЕВМАТОЛОГІЇ В СУБОРДИНАТУРІ

Дельва Ю. В., Дрогомерецька О. І., Курилів Г. М., Штефюк О. В.

Резюме. У статті узагальнений досвід викладання ревматології студентам випускного курсу. Зроблений акцент на основні моменти викладання на циклі, використанні сучасних прийомів навчальної роботи, активних методів навчання, використання можливостей мультимедійних технологій із урахуванням сучасних умов та вимог до навчання. Особливу увагу приділено клінічним обходам у спеціалізованому відділенні та самостійній роботі студентів із хворими на ревматологічні захворювання, підкреслена важлива роль психотерапевтичного підходу в клінічній практиці, використання різноманітних активних методів навчання в субординатурі. Все це не тільки покращить засвоєння студентами матеріалу циклу, але й стимулюватиме їх до набуття нових професійних знань, до розвитку клінічного мислення та творчого потенціалу.

Ключові слова: оптимізація викладання, цикл ревматологія, субординатура.

ОПТИМИЗАЦИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ ЦИКЛА РЕВМАТОЛОГИЯ В СУБОРДИНАТУРЕ

Дельва Ю. В., Дрогомерецкая О. И., Курылив Г. Н., Штефюк А. В.

Резюме. В статье обобщен опыт преподавания ревматологии студентам выпускного курса. Сделан акцент на основные моменты преподавания на цикле, использование современных приемов учебной работы, активных методов обучения, возможностей мультимедийных технологий с учетом современных условий и требований к обучению. Особое внимание уделено клиническим обходам в специализированном отделении и самостоятельной работе студентов с больными ревматологическими заболеваниями, подчеркнута важная роль психотерапевтического подхода в клинической практике, использования разнообразных активных методов обучения в субординатуре. Все это не только улучшит усвоение студентами материала цикла, но и будет стимулировать их к приобретению новых профессиональных знаний, к развитию клинического мышления и творческого потенциала.

Ключевые слова: оптимизация преподавания, цикл ревматология, субординатура.

OPTIMIZATION OF TEACHING OF THE CYCLE OF RHEUMATOLOGY IN THE SUBORDINATE

Delva Yu. V., Drohomerecka O. I., Kuryliv G. M., Shtefyuk O. V.

Abstract. The article summarizes the experience of putting the rheum of a student atology graduation course. The emphasis is placed on the main points of teaching in the cycle, the use of modern methods of teaching work, active teaching methods, the use of multimedia technologies, taking into account modern conditions and require-

ments for training. Particular attention is paid to clinical trials in a specialized department and independent work of students with patients with rheumatologic diseases. The individual work of a subordinate teacher is to control the level of professional competence and knowledge of the student, his ability to work with the patient, his ability to interpret the results of laboratory and additional research methods, practically carry out the necessary appointments and manipulations, knowledge of medical documentation.

One of the key factors in improving the quality of training of medical personnel capable of independent practice is the use of innovative teaching methods in pedagogical practice. Knowledge the professional skills acquired through interactive learning are much stronger and deeper, are stably fixed and easy to apply in further professional activities. In the modern period in the teaching methodology, considerable attention is given to the use in the educational process of modern multi-media technologies, first of all, multimedia presentations.

Active teaching methods stimulate intellectual, mental and cognitive activity of students, encourage them to make autonomous decisions in complex clinical cases, and contribute to the formation of a creative attitude to work. Active teaching methods expand and deepen knowledge, while developing practical skills and abilities. In rheumatology practice it is extremely important to consider and use a psychotherapeutic approach, which involves taking into account individual characteristics and psychology of the patient, methods of communication with others around him.

Particularly relevant issue of psychotherapy is due to pain impairment, as if not the most important factor in the clinic of the majority of rheumatic diseases, evaluation of complex neurodynamics of those neurophysiological and psychophysiological phenomena, which are the basis of medical techniques.

In the modern period, in the teaching process, a great deal of attention is paid to the use in modernization of modern multimedia technologies, first of all, multimedia presentations, which have proven themselves as highly effective, visual, modern and readily accessible to students to receive teaching materials, in particular lecture material. A multimedia presentation is a program that contains texts, photographs, X-rays, surveys, concepts, drawings, sound design, speaker accompaniment, video clips, animation, 3D graphics, and more. The main difference of presentations from other methods of providing information is saturation of content and interactivity – the ability to change in some way and activate the student audience, to create an effect of the presentation.

Presentations allow students to master the teaching material more fully and comprehensively, hence optimize learning and create enormous opportunities for individual creativity in selecting information, editing material in accordance with the purpose, objectives of each class in a particular group of students. When choosing an illustrative material, it is advisable to provide association cards to the students, which highlight the main issues of the topic, emphasize the issues, set issues for discussion and discussions. Illustrative material must be specific, logically and rationally correspond with the text components and slides.

Multimedia presentations should shape the future culture of the future professional physician, teach subordinate students how to think independently, and develop the training material, which will further stimulate it to work on their own professional development, develop intellectual abilities, as not only the acquisition of knowledge and practical skills but also as well as the ability to acquire them through a variety of telecommunication technologies. Interactivity in teaching provides contact, dialogue and feedback to the audience. The teacher can complete all stages of the didactic cycle within one session of informational work.

At the end of the cycle, the students make a thorough control, after completing the cycle, it is important to focus them on the need to acquire new knowledge and the further development of clinical thinking and creative potential, their readiness for self-practical work, in particular, in emergencies.

All of the above will not only improve students' mastering of the cycle material rheumatology but also stimulate them to acquire new professional knowledge, to develop clinical thinking and creativity.

Key words: optimization of teaching, the cycle of rheumatology, subordinate.

Стаття надійшла 13.05.2018 року